

УДК 027.021(477-25)ННСГБ НААН

Любов Дубровіна,

член-кореспондент НАН України, директор Інституту рукопису
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Час плинний... бібліотека вічна

Рец. на кн.: **Вергунов В. А.** Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України: історія та сучасність (до 100-річчя від дня створення): монографія. Київ, 2017. 463 с.

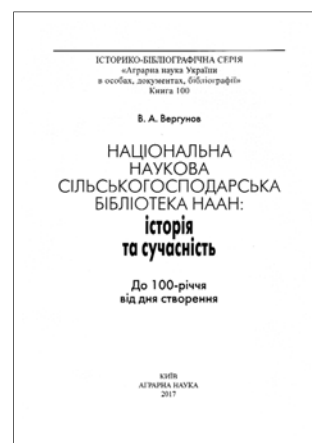
Дослідження академіка НААН України В. А. Вергунова присвячене столітньому історичному шляху унікальної бібліотечної установи – Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України. ННСГБ НААН України, яка за весь період свого існування сформувала величезний бібліотечний фонд різноманітних джерел з аграрної науки, а нині перетворилася у потужний науково-методичний центр для 210 бібліотечних закладів сільськогосподарського профілю країни, зокрема для бібліотек науково-дослідних інститутів, науково-дослідних станцій, ВНЗ I–IV рівнів акредитації.

Позитивною особливістю монографії є те, що вона підготовлена з використанням цілої низки офіційних урядових, відомчих постанов та розпоряджень стосовно бібліотечної справи, залученням великої кількості архівних документів, які введені в науковий обіг вперше і проливають світло на невідомі сторінки історії бібліотеки, показують динаміку її розвитку у непростих умовах сьогодення.

Зібраний матеріал вдало організований структурно. Кожному етапу становлення і розвитку головної книгозбірні сільськогосподарської та лісотехнічної літератури України присвячений окремий розділ. Відкривається книга вступним словом Президента НААН України, академіка НААН України Я. М. Гадзала. Наводиться детальна хронологія. Початок славетної історії установи В. А. Вергунов пов'язує із заснуванням бібліотеки Генеральним секретаріатом земельних справ Української Центральної Ради 16 липня 1917 р., яку очолював учений-агроном Г. О. Кох.

Автор переконливо доводить, що за сто років еволюційного поступу в бібліотеці сформувалася унікальна за своєю повнотою й універсальністю колекція вітчизняних та іноземних видань XIX–XXI ст. на 25 мовах з 59 країн світу, обсяг якої сьогодні перевищує мільйонний рубіж одиниць зберігання. Бібліотека системно здійснює документообіг з багатьма зарубіжними спеціалізованими книгозбірнями та інформаційними центрами, зокрема з бібліотеками країн СНД, Національною аграрною бібліотекою США, бібліотекою університету штату Айова тощо. Щорічно фонди бібліотеки поповнюються 10–13 тис. примірників нових видань з різних галузей сільськогосподарської науки.

Особливою гордістю бібліотеки є наявні у її фондах рідкісні стародруки, котрі становлять національне надбання. Це праці видатних російських та українських учених В. Докучасва, М. Вавилова, О. Чайнова, П. Костичева, В. Вільямса, М. Кулешова, М. Іванова, В. Ремесла та багатьох інших. Сьогодні потужним інформа-

ційним ресурсом бібліотеки послуговуються більше ніж 500 тис. користувачів.

ННСГБ, маючи статус науково-дослідної установи, розробляє інструктивно-регламентуючу документацію, методичні матеріали, надає практичну та консультаційну допомогу, виконує функції науково-інформаційного та освітнього центру з питань сільського господарства. Відповідно до постанови Президії УААН від 26 квітня 2000 р. про виконання Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України», в ННСГБ НААН України створено Центр (від 2014 р. – Інститут) історії аграрної науки.

Видання, що рецензується, узагальнює як традиційні, так і інноваційні форми роботи бібліотеки. Успішно виконуючи свої функції впродовж сторічного періоду, ННСГБ доклала зусиль, щоб сконцентрувати та репрезентувати накопичені знання у вигляді специфічного інформаційного галузевого ресурсу. Такий підхід є надзвичайно перспективним, враховуючи подальшу європейську інтеграцію нашої країни. Серед першочергових завдань бібліотеки автор виокремлює: створення власних електронних продуктів, розроблення та вдосконалення пошукових інформаційних стратегій, оцифрування документних ресурсів, запровадження інноваційних засобів і методів захисту інформації при збереженні ефективності доступу, перманентне урізноманітнення спектру бібліотечно-інформаційних послуг для максимально повного задоволення сучасних потреб користувачів. В останні роки інформаційна діяльність бібліотеки відбувається за напрямками: формування електронних інформаційних ресурсів, створення електронної бібліотеки та архіву відкритого доступу, розвиток онлайн-форм обслуговування користувачів бібліотеки, інтеграція й глобалізація бібліотечних інформаційних ресурсів тощо.

У книзі детально розглядається документний контент бібліотеки, який представлений в електронному каталозі «УкрАгротека». Нині він нараховує понад 450 тисяч бібліографічних записів. «УкрАгротека» формується з 2000 р. і включає анотовані бібліографічні записи на книги, брошури, журнали, бази даних, електронні документи, on-line-ресурси та інші документи з бібліотечної колекції, а також на статті зі збірників наукових праць, періодичних видань, які з'явилися на світ в Україні і безпосередньо стосуються питань розвитку агропромислового комплексу. БД «УкрАгротека» включена до переліку міжнародних науково-технічних баз даних і довідкових ресурсів з питань сільського господарства та суміжних галузей, до яких надається вільний доступ, котрий забезпечує її ефективне використання. Окрім того, бібліотека надає доступ користувачам до інших онлайн-продуктів, представлених у форматі електронних виставок, інформаційно-аналітичних, наукових, бібліотечнознавчих ресурсів.

Читачам буде цікаво дізнатися, що ННСГБ надає доступ і до деяких світових повнотекстових електронних документів аграрного спрямування. На сьогодні вона підтримує і поповнює більше 20 бібліографічних, реферативних, фактографічних і повнотекстових баз даних, в яких міститься понад 20 млн бібліографічних записів і мільйони сторінок повних текстів. Це, насамперед, бази Agros, Agris, Agricola, Agora та ін. Окрім цього, бібліотека надає доступ до деяких повнотекстових баз даних на електронних носіях – це книжкові та періодичні видання, автореферати дисертацій та ін.

Останнім часом ННСГБ дедалі більше уваги приділяє придбання електронних баз даних, організації аналітико-синтетичної переробки інформації та передаванню її на відстані. Даний напрям стає ключовим у її діяльності. Розширення доступу до електронної інформації, наголошує дослідник, спрямоване, насамперед, на створення об'єднаного автоматизованого інформаційного банку зарубіжної і вітчизняної літератури за окремими галузями знання, зокрема науки, техніки, сільського господарства.

Безперечно, інтерес у фахівців викличуть матеріали, пов'язані з перспективними напрямками роботи бібліотеки, а саме, з формуванням системи інформаційного обслуговування, налагодженням взаємовигідних зв'язків з бібліотеками, різними інформаційними установами, центрами тощо. Світове бібліотечне співтовариство дедалі глибше усвідомлює, що саме кооперація зусиль бібліотек дає змогу не тільки скоротити витрати на традиційні бібліотечні процеси, а й сформувати новий тип міжбібліотечних відносин. Тому й не дивно, що в останні роки так стрімко розвиваються кооперативні зв'язки при комплектуванні, зберіганні, використанні фондів, з'являються нові форми сумісного володіння фондами, які вже поширюються на електронні ресурси і мікрофільми. З огляду на це, бібліотека взяла курс на міжнародне співробітництво з науковими бібліотеками ближнього зарубіжжя щодо обміну електронними інформаційними ресурсами, ознайомлення з новими надходженнями, задоволення тематичних запитів сторін. Це відкриває широкі можливості для активізації

бібліотечно-інформаційного обслуговування, зростання ролі бібліотек у культурному житті країн.

Для ННСГБ, як наголошує автор, показовими є корпоративізація та кооперація з науковими бібліотеками науково-дослідних установ і галузевих освітніх закладів системи НААН та Міністерства аграрної політики і продовольства України щодо формування єдиного інформаційного простору. Бібліотекою започатковано кілька спільних проєктів. Один з них реалізується у рамках бібліографічної серії «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН України та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю України». Він спрямований на виявлення і забезпечення доступу до іноземних сільськогосподарських видань із фондів ННСГБ як головної бібліотеки та її мережі. Інший орієнтований на створення єдиного електронного реєстру «Фонду видань XVII–XIX ст. бібліотек науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю України».

У монографії ґрунтовно представлені численні дослідження Інституту історії аграрної науки, освіти і техніки ННСГБ, внесок бібліотеки у розкриття Terra incognita історії розвитку сільськогосподарської справи в Україні, в оприлюдненні і об'єктивну оцінку призабутих напрацювань відомих вітчизняних учених-аграріїв, розглянуто роль сільськогосподарської бібліографії у відображенні основних історичних етапів створення і накопичення знань з різних галузей аграрної науки, інформаційного забезпечення пріоритетних напрямів державної політики в агропромисловому комплексі України. На базі бібліотеки нині готується до друку 12 бібліографічних серій, найбільш популярні з них: «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії», «Біобібліографія вчених-аграріїв України» та ін.

Автор не обходить увагою кадровий склад бібліотеки, представлений у четвертому, біографічному, розділі монографії. Тут подаються короткі, але змістовні біографічні відомості як про директорів, так і науковців, спеціалістів, «які стверджують наукову славу» бібліотеки, десятиліттями працюючи в її стінах в ім'я аграрної науки.

Додатки до монографії сформовані з найважливіших офіційних документів з історії бібліотеки. Особливе місце серед них посідає бібліографія наукових видань бібліотеки, яка розкриває важливу ділянку її роботи за 1990–2017 рр. – персоналізований науковий внесок вчених НААН України.

Таким чином, монографія всебічно розкриває історичний шлях та сучасні здобутки ННСГБ НААН України, віддає належне її досягненням на ниві вітчизняної аграрної науки та освіти, чітко окреслює шляхи вирішення найбільш актуальних проблем бібліотечної діяльності в умовах євроінтеграції нашого суспільства, його входження у світовий інформаційний простір.

Варто відзначити високу поліграфічну якість видання, органічне поєднання текстових масивів і зображувальних засобів. Численні малюнки, таблиці, графіки, фотоілюстрації сприяють кращому сприйняттю матеріалу, дають змогу глибше зануритися у живий контекст історії бібліотеки.